EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

Eduskunta, Sosiaali- ja terveysvaliokunta

LAUSUNTO

10.10.2025

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausuntopyyntö 9.10.2025, HE 92/2025

EOAK/6268/2025

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI VAMMAISPALVELULAIN 2 §:N MUUTTAMISESTA

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiehen kanslialta lausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2 §:n muuttamisesta. Esitän lausuntonani kohteliaimmin seuraavan.

1 LAINMUUTOKSEN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi vuoden 2025 alussa voimaan tulleen vammaispalvelulain 2 §:ää siten, että säännökseen lisätään uusi vammaispalvelulain luonnetta erityislakina korostava soveltamisalasäännös sekä säännös henkilön elämänvaiheen ottamisesta huomioon lain valinnassa. Näiden säännösten on tarkoitus täydentää eduskunnan joulukuussa 2024 hyväksymää vuoden 2025 alussa voimaan tullutta soveltamisalasäännösten kokonaisuutta (HE 122/2024 - EV 188/2024 vp), johon liittyy myös asiakkaan edun arviointia koskevaan sosiaalihuoltolain 4 §:ään lisätty uusi 3 momentti.

Muut muutettavaksi esitettävään vammaispalvelulain 2 §:ään sisältyvät säännökset vastaavat sisällöltään eduskunnan aiemmin hyväksymän vammaispalvelulain säännöksiä. Pykälään ehdotetaan tehtäväksi niiden osalta vain teknisiä muutoksia.

Pykälän kirjoitustapaa ja momenttien järjestystä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälä auttaa aiempaa paremmin arvioimaan, milloin eri elämänvaiheissa olevalla vammaisella henkilöllä on oikeus saada palveluita vammaispalvelulain perusteella. Ensimmäisenä kysymyksenä tulee ratkaista, onko kyseessä tässä laissa tarkoitettu vammainen henkilö ja onko

yleislakia, jota voisi soveltaa tilanteessa. Mikäli kyseessä on tässä laissa tarkoitettu vammainen henkilö, tulee arvioida, onko kyseessä sellainen avun ja tuen tarve, jota ei yleensä esiinny samassa elämänvaiheessa olevilla henkilöillä. Seuraavaksi tulee arvioida, ovatko yleislaeissa tarkoitetut palvelut vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Lopuksi on vielä ratkaistava, onko sovellettava 6 momentin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen perimättä jättämistä ja alentamista koskevaa suojasäännöstä, mikäli palvelut järjestään yleislain perusteella.

Tarkoituksena on esityksen mukaan varmistaa, että vammaispalveluiden saatavuus ja rahoitus voidaan turvata vammaisten henkilöiden oikeuksia edistävällä tavalla. Esityksessä tuodaan esille, että vammaispalveluilla on erityisen suuri merkitys henkilöille, jotka ovat riippuvaisia palveluista useissa eri elämänvaiheissa. Muutos auttaisi esityksen mukaan turvaamaan heidän palvelunsa myös jatkossa väestörakenteen muuttuessa.

Lakiin kirjoitettu elämänvaiheita koskeva säännös auttaisi esityksen mukaan hyvinvointialueita toteuttamaan järjestämisvastuunsa ja kohdentamaan palveluita paremmin vammaispalvelulain alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman aiheuttaman toimintarajoitteen johdosta välttämättä vammaispalveluita eri elämänvaiheissa. Esityksessä todetaan soveltamissäännökseen esitettyjen muutosten olevan välttämättömiä, jotta hyvinvointialueet voivat kohdentaa palvelut niille vammaisille henkilöille, joiden tarpeet poikkeavat tavanomaiseen elämään liittyvistä tarpeista.

2 AIEMMAT LAUSUNTONI LIITTYEN ELÄMÄNVAIHEESEEN

Olen antanut sosiaali- ja terveysministeriölle lausunnon hallituksen esityksen luonnoksesta 13.6.2025 esityksen valmisteluvaiheessa (EOAK/2853/2025).

Luonnosesityksessä vammaispalvelulain 2 § oli muotoiltu seuraavasti:

2 § *Lain soveltamisala ja suhde muuhun lainsäädäntöön*

Tässä laissa säädetään vammaisille henkilöille järjestettävistä erityispalveluista.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka tarvitsee vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.

Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain, terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun ensisijaisen lain perusteella.

Tämän lain perusteella järjestetään palveluita niille vammaisille henkilöille, joiden toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa kyseessä olevaan elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta. Elämänvaiheilla

tarkoitetaan tässä laissa lapsuutta, nuoruutta, aikuisuutta ja vanhuutta. Lain tarkoitus tulee ottaa huomioon arvioitaessa eri elämänvaiheissa olevien vammaisten henkilöiden oikeutta saada tämän lain perusteella palveluita. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus silloin, kun vammainen henkilö on käyttänyt vammaispalveluita aiemmissa elämänvaiheissa. Tarkoituksena on, että vammainen henkilö voi toimia yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä kaikissa elämänvaiheissa.

Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain (1301/2014) 4 ja 5 §:ssä.

Ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestettävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksu siten kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetussa laissa (734/1992) säädetään. Sen lisäksi, mitä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:ssä säädetään maksun perimättä jättämisestä tai määrätyn maksun alentamisesta, 2 momentissa tarkoitetun lain perusteella järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä tai perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai vaikeuttaa sitä olennaisesti tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Palveluiden järjestämisvastuusta säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021), jäljempänä järjestämislaki, ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021).

Lausunnossani totesin, että kyseessä olevassa säännösluonnoksessa ei ollut kuvattu eri elämänvaiheiden merkityksellisistä seikoista, mutta säännöksessä tuodaan esille tarkoituksena vammaisen henkilön osallistuminen yhdenvertaisena jäsenenä kaikissa elämänvaiheissa.

Lisäksi totesin, että mielestäni säännöstä tulisi perustuslain 80 §:n asettamien reunaehtojen vuoksi kuitenkin vielä pyrkiä täsmentämään niin, että siihen tuodaan niitä tekijöitä, joiden valossa tavanomaiseen elämänvaiheeseen kuuluva tarkastelu tehdään, jotta lain soveltaminen yksilötasolla ja siten oikeuksien toteutumisen näkökulmasta tulisi selkeämmäksi.

Esitettyjen perustelujen osalta totesin, että niissä voisi vielä tarkemmin esimerkiksi kuvata mahdollisesti soveltuvaa aikaisempaa oikeuskäytäntöä ja mahdollisia muita esimerkkejä, jossa on arvioitu eri elämänvaiheisiin tavanomaisesti kuuluvaa, ja siitä poikkeavaa avun ja tuen tarvetta. Edellä todettu esitysluonnoksen täsmentäminen voisi siten osaltaan mahdollistaa yhdenmukaisemmat tulkinnat ja käytännöt hyvinvointialueilla ja vähentäen siten oikeusriitoja.

Toin lausunnossa esille pitävänäni tärkeänä, että kaikki vammaiset henkilöt saavat riittävät ja yksilöllisen tarpeen mukaiset sosiaalipalvelut perustuslain edellyttämällä tavalla, riippumatta elämänvaiheesta tai siitä, onko heidän palvelunsa myönnetty vammaispalvelulain tai sosiaalihuoltolain tai muun ensisijaisen lain nojalla.

Myös aiemmassa lausunnossani sosiaali- ja terveysvaliokunnalle EOAK/5892/2024 pidin tärkeänä, että vammaispalvelulain 2 §:n 3

momentin säännöstä tarkennetaan lisäämällä siihen kuvaus esityksessä mainituista elämänvaiheista (lapsuus ja nuoruus, aikuisuus ja vanhuus).

Samassa yhteydessä toin esille, että lain soveltamisen kannalta on keskeistä verrata vammaisen henkilön avun ja tuen tarvetta samassa elämänvaiheessa olevaan toiseen henkilöön. Yksilön oikeuksien ja yhdenvertaisuuden kannalta on välttämätöntä, että säännöksessä säännellään niistä seikoista, joiden perusteella arvioidaan, mitä kulloiseenkin tarkasteltavana olevaan tavanomaiseen elämänvaiheeseen kuuluu, jolloin voidaan arvioida, milloin tarpeen voidaan katsoa poikkeavan tavanomaisesta. Katsoin, että esityksen (HE 122/2024 vp) perusteella jäi epäselväksi, mikä on henkilön elämänvaiheessa tavanomainen tarve ja milloin tarpeen voidaan katsoa poikkeavan tavanomaisesta.

Myös tuolloin totesin, että säännöksestä tulisi käydä selkeämmin ilmi eri elämänvaiheiden sisältö ja niihin liittyvät tekijät, jotta säännöksen perusteella voidaan arvioida, milloin vammaisen henkilön tavanomaisiin elämän tilanteisiin liittyviin välttämättömän avun ja tuen tarpeisiin vastattaisiin tämän erityislain mukaisin palveluin.

Lisäksi totesin, lain soveltamisalan tarkennuksella voidaan tukea yhdenvertaista palvelujen saantia tarvittaessa positiivisen erityiskohtelun kautta siten, että erityislain mukaiset palvelut kohdentuvat niille asiakkaille, joiden yhdenvertaisuus ei toteudu ensisijaisesti sovellettavan lainsäädännön kautta. Tässä lausunnossa myös totesin, että ehdotus ei ollut valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen, mikäli jokaiselle turvataan riittävät sosiaalipalvelut perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaisesti. Korostin olevan tärkeää, ettei lain sisällön vuosi synny väliinputoamisia.

3 VAMMAISPALVELULAIN 2 §:ÄÄN EHDOTETUT MUUTOKSET

3.1 YLEISTÄ

Lakiehdotuksen 2 §:ssä säädettäisiin lain soveltamisalasta ja suhteesta muuhun lainsäädäntöön seuraavasti:

Tässä laissa säädetään vammaisille henkilöille järjestettävistä erityispalveluista, jäljempänä vammaispalvelut (1 mom.).

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, joka tarvitsee vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä (2 mom.).

Vammaisen henkilön palvelut järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain (1301/2014), terveydenhuoltolain (1326/2010), ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), varhaiskasvatuslain (540/2018), perusopetuslain (628/1998) tai muun ensisijaisen lain perusteella (3 mom.).

Tämän lain perusteella järjestetään palveluita niille vammaisille henkilöille, joiden toimintarajoitteesta johtuva välttämätön avun ja tuen tarve poikkeaa kyseessä olevaan elämänvaiheeseen tavanomaisesti kuuluvasta avun ja tuen tarpeesta. Tässä laissa tarkoitetaan elämänvaiheella ihmisen yleiseen elämänkulkuun kuuluvaa ajanjaksoa, johon

liittyy sille tyypillisiä kehitysvaiheita ja tehtäviä. Elämänvaiheita ovat lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Arvioitaessa oikeutta saada vammaispalveluita eri elämänvaiheissa tulee ottaa huomioon, mitä 1 §:ssä säädetään lain tarkoituksesta. Arvioinnissa tulee lisäksi ottaa huomioon palveluiden jatkuvuus siirryttäessä elämänvaiheesta toiseen. Arviointi tulee tehdä osana yksilöllistä palvelutarpeen arviointiprosessia (4 mom.).

Tämän lain perusteella järjestetään palveluita vain, jos muussa laissa tarkoitetut palvelut eivät ole vammaisen henkilön yksilöllisen palvelutarpeen ja edun kannalta sopivia ja riittäviä. Asiakkaan edusta säädetään sosiaalihuoltolain 4 ja 5 §:ssä (5 mom.).

Ensisijaisen lainsäädännön mukaan järjestettävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista voidaan periä maksu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti. Sen lisäksi, mitä mainitun lain 11 §:ssä säädetään maksun perimättä jättämisestä tai määrätyn maksun alentamisesta, 3 momentissa mainitun lain perusteella järjestetyistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista määrättävä maksu on jätettävä määräämättä tai perimättä tai sitä on alennettava, jos maksu estää vammaisen henkilön palveluiden yksilöllisen järjestämisen tai vaikeuttaa sitä olennaisesti tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen (6 mom.).

Palveluiden järjestämisvastuusta säädetään hyvinvointialueesta annetussa laissa (611/2021), sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa (612/2021), jäljempänä *järjestämislaki*, ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla annetussa laissa (615/2021) (7 mom.).

Ehdotetussa soveltamisalasäännöksessä on lisätty 2 §:n 1 momenttiin vammaispalveluiden käsite, jonka tarkoituksena on korostaa vammaispalveluiden luonnetta erityispalveluina.

Lisättäväksi ehdotetussa 2 §:n 4 momentissa on yksilöity eri elämänvaiheet ja viitattu perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla pykälään, jossa on säädetty vammaispalvelulain tarkoituksesta. Samaan momenttiin on lisätty velvoite tehdä elämänvaiheisiin liittyvä arviointi osana yksilöllistä palvelutarpeen arviointia, mikä osaltaan nähdäkseni korostaa sitä, että kyseessä ei ole yleinen kategorinen arvio vaan aina yksilöllisesti tehtävä arviointi.

Elämänvaiheiksi pykälässä todetaan lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus ja todetaan elämänvaiheilla tarkoitettavan ihmisen yleiseen elämänkulkuun kuuluvaa ajanjaksoa, johon liittyy sille tyypillisiä kehitysvaiheita ja tehtäviä.

Lisäksi samassa momentissa on täsmennetty palveluiden jatkuvuutta koskevaa säännöstä. Esityksen mukaan palveluiden jatkuvuutta turvaava säännös edellyttäisi, että palveluita aiemmin saaneelle vammaiselle henkilölle järjestetään edelleen vammaispalveluita siirryttäessä aikuisuuden elämänvaiheesta vanhuuden elämänvaiheeseen.

Vammaispalvelulain perusteella tulee muiden edellytysten täyttyessä myöntää palveluita myös iäkkäänä tapaturmaisesti vammautuneille henkilöille sekä henkilöille, joiden aiemmasta pitkäaikaisesta vammasta tai sairaudesta johtuva avun ja tuen tarve ilmenee tai pahenee vasta vanhuuden elämänvaiheessa. Lisäksi yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnin perusteella voidaan myöntää vammaispalveluita tilanteissa, joissa henkilö

on vammautunut pitkäaikaisen sairauden vuoksi vanhuuden elämänvaiheessa. Kuten esityksessä todetaan tämä edistää ikääntyvien vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta ja osallisuutta.

Korostan, että vammaispalvelulaissa säädetyt palvelut ovat erityisen merkityksellisiä vammaisille henkilöille, koska ne toteuttavat ja turvaavat osaltaan YK:n vammaisyleissopimuksen ja lain tarkoitusta toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä tukea vammaisen henkilön itsenäisen elämän ja itsemääräämisoikeuden toteutumista.

3.2 SÄÄNTELY ELÄMÄNVAIHEISTA

Olen perustuslakivaliokunnalle antamassani lausunnossa todennut seuraavan:

”Nyt tarkasteltavassa lakiehdotuksessa tarkoituksena on, että koko 2 § ohjaa lainvalintaa eli sitä, milloin vammaispalvelulaki tulee sovellettavaksi. Arvioitaessa oikeutta saada vammaispalveluita tulee siten ottaa huomioon lain 1 §:ssä säädetty lain tarkoitus toteuttaa vammaisen henkilön yhdenvertaisuutta, osallisuutta ja osallistumista yhteiskunnassa sekä tukea vammaisen henkilön itsenäisen elämän ja itsemääräämisoikeuden toteutumista. Lisäksi uudessa 2 §:n 4 momentissa on yksilöity eri elämänvaiheet (lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus) ja elämänvaiheita kuvaava määritelmä ja viitattu perustuslakivaliokunnan ehdottamalla tavalla pykälään, jossa on säädetty vammaispalvelulain tarkoituksesta (1 §). Samaan momenttiin on lisätty velvoite tehdä elämänvaiheisiin liittyvä arviointi osana yksilöllistä palvelutarpeen arviointia.

Nähdäkseni nyt ehdotettu 2 §:n 4 momentti korostaa sitä, että kyseessä on aina yksilöllisesti tehtävä arviointi. Esityksen perustelujen mukaan tavanomaisen elämän toimintoja verrattaisiin vammattomien samaan ikäryhmään kuuluvien ja samankaltaisessa elämäntilanteessa olevien henkilöiden toimintoihin.

Ehdotettu vertailu on lain soveltamisen kannalta keskeinen, koska sen perusteella määräytyy yhtäältä vammaisen henkilön oikeus erityislain mukaiseen apuun ja tukeen ja toisaalta se rajaa muut henkilöt erityislain soveltamisalan ulkopuolelle.

Nähdäkseni säännös edistäisi vammaisten henkilöiden oikeusturvan toteutumista ja korostaisi sitä, että päätös ei voi perustua kategorisesti vain henkilön elämänvaiheeseen. Pidän tärkeänä myös täsmennettyä palveluiden jatkuvuutta koskevaa säännöstä 4 momentissa. Esityksen mukaan palveluiden jatkuvuutta turvaava säännös edellyttäisi, että palveluita aiemmin saaneelle vammaiselle henkilölle järjestetään edelleen vammaispalveluita siirryttäessä aikuisuuden elämänvaiheesta vanhuuden elämänvaiheeseen.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti korostanut, että sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää huomiota ehdotetun kaltaisessa perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (PeVL 70/2022 vp, kappale 12, PeVL 45/2016 vp, s. 3, ks. myös PeVL 41/2006 vp, s. 4/II). Nähdäkseni ehdotettu 2 §:n 4 momentti on edelleen hyvin avoin ja tulkinnanvarainen ja sitä tulisi tästä syystä edelleen täsmentää.

Elämänvaiheita olisivat ehdotetun 2 §:n 4 momentin mukaan lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Esityksen perusteluissa tarkastellaan iäkkäiden ihmisten osalta jaottelua ns. kolmanteen ja neljänteen ikään. Toisaalta esityksessä sanotaan, että kronologinen ikä ei määritä sitä, onko henkilön elämänvaihe kolmas vai neljäs ikä eikä raja näiden välillä ole selvä. Vaikka avun, tuen sekä hoidon ja huolenpidon merkittävämpi tarve keskittyy yleensä iäkkäiden henkilöiden viimeisiin elinvuosiin, yksittäinen asia, kuten pelkkä asiakkaan ikä, ei ratkaisisi sovellettavaa lakia.

Esityksessä tuodaan esille, että elämänvaiheita koskeva säännös vaikuttaisi eniten aivan vanhuuden viimeisinä vuosina, kun iäkkään henkilön hoidon ja huolenpidon tarve kasvaa. Elämän loppuvaiheessa olevien iäkkäiden henkilöiden luonnollisesta vanhenemisesta johtuva usein hoitoon ja huolenpitoon painottuva palvelutarve voidaan useimmiten katsoa tavanomaiseksi elämänvaiheeseen liittyväksi tarpeeksi.

Ottaen huomioon edellä perustuslakivaliokunnan vakiintuneesti toteama vaatimus sääntelyn täsmällisyydestä ja yksiselitteisyydestä sekä se, että kysymys iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeesta voi käytännössä olla hyvinkin tulkinnanvarainen, esityksen perusteluissa omaksuttu erottelu vanhuuden eri vaiheista tulisi nähdäkseni tuoda säännöstasolle.

Totean, että YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus (SopS 27/2016) ei varsinaisesti kiellä eri ihmisryhmien erotteluja, mutta erottelulle tulee kyetä osoittamaan hyväksyttävä peruste. YK:n vammaisten oikeuksien komitea ilmaisi Suomelle 3.9.2025 antamissaan suosituksissa huolensa siitä, että vammaispalvelulain 2 §:ään ehdotetut muutokset saattavat sulkea monia vammaisia henkilöitä pois yleissopimuksen edellyttämistä palveluista.

Lisäksi kiinnitän huomiota siihen, että vaikka esityksessä todetaan, että perusteluiden esimerkkiluetteloa siitä, milloin palvelutarpeen voidaan arvioida poikkeavan tavanomaisesta tarpeesta vanhuuden elämänvaiheessa, on täydennetty, siinä ei mainita muistisairaita vammaisia henkilöitä. Hallituksen esityksen HE 122/2024 vp vaikutusarvioinnissa tuodaan esille, että muistisairaus on yleisin iäkkäiden henkilöiden palvelutarpeen syy. Esityksessä ei kuitenkaan kuvata ehdotuksen merkitystä esimerkiksi muistisairaiden iäkkäiden henkilöiden osalta, jotka kuuluvat myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen henkilöpiiriin.

Ehdotettu 2 §:n 4 momentti on nähdäkseni edelleen puutteellinen sääntelyn täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksen kannalta. Säännöstä tulisi täsmentää erityisesti vanhuuden ja vanhuuden eri vaiheiden osalta, jotta olisi mahdollista varmistua siitä, ettei säännöksen soveltaminen synnyttäisi tosiasiallisesti erityisesti ikääntyneisiin henkilöihin kohdistuvaa perustuslain 6 §:n 2 momentin kieltämää ikään perustuvaa syrjintää. Erityisesti ikäihmisten kohdalla säännökseen edelleen sisältyvä epätäsmällisyys voi johtaa varsin epäyhtenäiseen tulkintaan eri hyvinvointialueilla, ja vaarantaa siten perustuslain 6 §:n 1 momentissa turvatun yhdenvertaisuuden toteutumisen.”

Lakiehdotuksen tavoitteiden (erityispalveluiden saatavuuden ja rahoituksen turvaaminen vammaisille henkilöille) ja myös perustuslain 19 §:n 1 ja 3 momenttien ja perustuslain 6 §:n toteutumisen varmistamiseksi on erityisen merkityksellistä, että sääntely on riittävän täsmällistä ja selkeää, jotta se mahdollistaa lain yhdenmukaisen ja oikean soveltamisen myös käytännön tasolla hyvinvointialueilla. Mikäli lain soveltamisalaa koskeva sääntely on liian väljää ja epätäsmällistä, voi tämä (epäselvyys harkintavallan laajuudessa) johtaa siihen, etteivät lain tavoitteet ainakaan täysimääräisesti toteudu ja pahimmassa tapauksessa vammaisten henkilöiden oikeuksien eli yksilöllisen tarpeen ja edun mukaisten toteutuminen voi vaarantua (huomioiden valtion ja hyvinvointialueiden säästötalkoot). Ottaen huomioon lain kohderyhmä (haavoittuvassa asemassa olevat vammaiset henkilöt), tällaista vaihtoehtoa tulee ehdottomasti pyrkiä välttämään (ottaen huomioon PL 19.1 ja 3 § sekä YK:n vammaisyleissopimus). Siksikin kyseisen lainsäädännön tulisi olla mahdollisimman yksiselitteistä ja selkeää.

Totean lopuksi, että esityksessä jäi jonkin verran epäselväksi, miten YK:n vammaisten oikeuksien komitean 3.9.2025 julkistamien suositusten ja loppupäätelmien velvoittavuutta on oikeudellisesti arvioitu tässä esityksessä.

Apulaisoikeusasiamies

Maija Sakslin

Esittelijäneuvos jaostopäällikkönä
Minna Verronen

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asianhallintajärjestelmässä.